

До 75-річчя професора Л.М. Шкарапути

11 травня 2016 р. виповнилось 75 років Леоніду Миколайовичу Шкарапуті – відомому науковцю в галузі хімічної технології, розробнику наукових засад виробництва першого зареєстрованого українського синтетичного засобу захисту рослин Сульфокарбатиону-К; Теобонудитіомікоциду – одного з двох за всю історію України вітчизняних антимікотиків; екструдованого композиційного покриття ІБОНХ, що наноситься за енергозберігаючою технологією.

Л.М. Шкарапута народився у м. Челябінськ. У 1968 р. закінчив з відзнакою Київський політехнічний інститут, 1974 р. став кандидатом (КП), 1991 р. – доктором технічних наук (МХТИ ім. Д.И. Менделєєва), 1994 р. – професором. Пройшов шлях від аспіранта до заступника директора з наукової роботи Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України.

Наукова діяльність Л.М. Шкарапути пов'язана з хімічною технологією як науковим підґрунтям раціонального промислового виробництва. На основі розвинених ним підходів кількісно описано закономірності алкілювання фенолу α -олефінами на катіонітах, сформульовано критерій реалізації квазіізотермічних теплових режимів, оптимізовано й запропоновано алгоритми розрахунку стаціонарних і нестаціонарних режимів гетерогенного каталітичного процесу алкілювання, що дало змогу створити й освоїти виробництво алкілсаліцилатних присадок до моторних мастил (Дослідний завод ВНДПКнафтохім, 300 т/рік; Новокуйбишевський НПК, 10 000 т/рік).

Характерною ознакою наукової творчості ювіляра є прагнення докладно з'ясувати, кількісно описати конкретні об'єкти дослідження і не лише спрямувати отримані результати на вирішення нагальних практичних завдань, а й узагальнити, поширити їх на інші об'єкти. Так, у ході розробки фунгіциду Сульфокарбатион-К ним було створено загальні засади оптимізації процесів дитіокарбамінування, а в результаті дослідження хлоргідринування 3-тіолен-1,1-діоксиду було доведено, що електрофільне приєднання хлору до олефінів у воді може проходити як за асоціативним так і за дисоціативним механізми, створено наукові засади процесів хлоргідринування ненасичених сполук. Л.М. Шкарапутою детально досліджено процеси сульфатування й метоксилування хлоропохідних 3-тіолен-1,1-діоксиду.

Л.М. Шкарапута – виконавець і керівник низки реалізованих масштабних проєктів. Його дослідження дозволили в багатьох випадках вийти на якісно нові результати, всебічно обґрунтувати доцільність вибору технологічних і конструктивних параметрів, створити сучасні виробництва ефективних інгібіторів корозії нафтопромислового обладнання і в'язучих для дорожнього будівництва (Дрогобицький НПЗ, 20 000 т/рік), високоякісних композиційних в'язучих для дорожнього будівництва і брикетування вугілля для коксохімії (Кременчуцький НПЗ, 200 000 т/рік), субстанції та мазі оригінального антимікотика Теобонудитіомікоциду (ДП "Експериментальний завод медичних препаратів ІБОНХ НАН України", 8 000 туб), високоєфективного фунгіциду Сульфокарбатиону-К (20 т). Як відомо, після невдалої спроби дискредитації Сульфокарбатиону-К потужні фірми "Санкіо Ко Лтд" та "Сумітомо Корпорейшн" визнали, що Сульфокарбатион-К не поступається одному з найкращих японських протруйників насіння Тачигарену, вибачились і сплатили Інституту кілька десятків тисяч доларів США. Це безумовне свідчення високого рівня творчого доробку професора Шкарапути Л.М. В активі Леоніда Миколайовича – наукові засади виробництва лікарських засобів для лікування хворих на СНІД, високоєфективних антикорозійних покриттів. Економічний ефект від реалізації розробок Л.М. Шкарапути вимірюється десятками мільйонів доларів США. Він є ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС, автором пропозицій, що дали змогу істотно вплинути на стан пилопригнічення в районі аварії; його робота відзначена грамотами.

Визнанням плідності наукових розробок Леоніда Миколайовича є укладені міжнародні контракти, які вже принесли державі близько 200 тис. дол. США інвестицій. Професор Шкарапута Л.М. автор понад 200 наукових праць, серед яких близько 50 винаходів і три монографії.

Леонід Миколайович – засновник і керівник відділу хіміко-технологічних досліджень, член вчених рад ІБОНХ НАН України і УкрНДІП "МАСМА", заступник голови нафтохімічної секції, заступник головного редактора збірника "Каталіз і нефтехімія", член спеціалізованих вчених рад ІБОНХ НАН України та Національного університету "Львівська політехніка", академік Української нафтогазової академії. Підготував п'ять кандидатів наук, один з його учнів став лауреатом Державної премії Росії.

За вагомий особистий внесок у розвиток хімічної науки, розробку і впровадження у виробництво новітніх хімічних технологій професор Шкарапута Л.М. нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, у 2003 р. визнаний "Винахідником року НАН України".

Колектив ІБОНХ НАН України, редакція збірника "Каталіз і нефтехімія", колеги, друзі вітають Леоніда Миколайовича зі славним ювілеєм і зичать йому міцного здоров'я, щастя, добробуту, невичерпної енергії, нових творчих злетів!

